

Секція «Педагогічні науки та освітні технології»:

ДИДАКТИЧНІ УМОВИ МІЖПРЕДМЕТНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ

Барановська О.В.

Україна, м. Київ

Інститут педагогіки НАПН України

Стаття посвячена аналізу можливостей міжпредметної інтеграції в профільній школі. Аналізується опыт по изучению данного вопроса, рассматриваются основные формы межпредметных связей, доказываются их дидактическое и мировоззренческое значение. Анализируются выделенные автором основные условия межпредметной интеграции в профільній школі. Выделяются этапы реализации межпредметной интеграции в профільній школі.

Ключевые слова: міжпредметная інтеграція, міжпредметних зв'язки, профільна школа.

Міжпредметна інтеграція та міжпредметні зв'язки являють собою відображення в змісті навчальних дисциплін тих взаємозв'язків, які об'єктивно діють в природі та суспільстві та пізнаються сучасними науками, тому міжпредметні зв'язки потрібно розглядати як еквівалент зв'язків міжнаукових.

Багаторічна практика застосування міжпредметних зв'язків у навчальному процесі (Л.П. Вороніна, М.М. Махмутов, В.І. Паламарчук, Н.М. Розенберг, М.Г. Чепіков та ін.) дозволила довести їхнє *дидактичне і світоглядне значення*, а саме: міжпредметні зв'язки сприяють політехнічному розвитку учнів, дозволяють, не скорочуючи специфіки окремих предметів, здійснювати системний аналіз техніки і технології промислового виробництва, що є важливим у профільній школі; допомагають подолати формалізм у навчанні, підвищують свідомість засвоєння знань, сприяють їхній системності (створенню внутрішньо взаємопов'язаних знань не тільки в межах одного предмета, а й в межах певного циклу предметів в сенсі зв'язку між різними циклами); сприяють формуванню наукового світогляду, єдиної картини світу, розуміння сутності явищ, закономірності їх розвитку та їх взаємозв'язок; спонукають до оволодіння загальними методами мислення, формуванню розумових операцій, прийомів самостійного здобування знань; сприяють формуванню позитивних мотивів у навчанні, пізнавальних інтересів, ціннісно-сміслових орієнтацій [1]

Питанням міжпредметної інтеграції на матеріалі різних предметів займається ряд науковців Інституту педагогіки НАПН України: О.В. Барановська (модернізація змісту профільного навчання в світлі міжпредметної інтеграції); Г.О. Васьківська (метапредметний підхід до формування знань про людину); М.А. Вайнтриб (міжпредметні зв'язки і компетентнісний підхід в нових курсах з технічних дисциплін); С.Л. Капіруліна С. Л., М.О. Кобзар (міжпредметні зв'язки на уроках географії); О.П. Кравчук, Т.М. Хмара (якісні задачі в змісті шкільних підручників як засіб реалізації міжпредметних зв'язків); Т.О. Ремех (міжпредметні зв'язки в підручниках із правознавства), С.Е. Трубачева (метапредметний підхід у навчанні) та ін. Зокрема, науковці відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України зачіпають ряд проблем інтеграції навчання в руслі фундаменталізації змісту освіти в профільній школі (Г.О. Васьківська, О.В. Барановська, Н.В. Захарчук, С.В. Косянчук, С.Е. Трубачева) [1; 3].

Ми вважаємо, що *форми міжпредметного зв'язку*, які необхідно враховувати при доборі навчального матеріалу можуть бути такими: 1) дотримання порядку, що не порушує логіку викладу певного предмета і враховує необхідність використання отриманих знань при розкритті нових та суміжних дисциплін; 2) використання знань учнями зі споріднених предметів для більш глибокого розкриття теми основного предмета; 3) взаємозв'язки тем

споріднених предметів; 4) вивчення наскрізних понять та їх диференціація; 5) вилучення дублюючих тем та створення міжпредметних «коридорів»; 6) створення бази міжпредметних завдань і задач; 7) створення адекватного контролю міжпредметних знань, умінь та навичок з профільних предметів; 8) використання вчителями-предметниками спільних посібників при вивченні споріднених дисциплін; 9) комплексний розгляд окремих питань програми при проведенні інтегрованих уроків, учнівських конференцій, тематичних вечорів, екскурсій, підсумкового повторення.

Аналіз теоретичних напрацювань в області міжпредметної інтеграції та міжпредметних зв'язків у навчанні дозволили нам визначити *дидактичні умови міжпредметної інтеграції в профільній школі*:

1. Забезпечення міжпредметних зв'язків споріднених предметів: бінарні зв'язки; полінарні зв'язки.

2. Створення системи міждисциплінарних понять: відповідність визначень понять у змісті споріднених предметів; розведення наукових понять та термінів побутового використання (наприклад, «лінія» та ін.); знищення розрізненості між окремими програмами споріднених навчальних предметів, можливість розглядання одного й того ж явища, предмету з різних точок зору.

3. Технологізація викладання основ наук: пріоритетність системи сучасних технологій, основ сучасного виробництва; системи сучасних технологій необхідно використовувати в якості канви, в якості змістового та об'єктивного критерію відбору основ наук; знищення штучної класифікації (диференціації) фундаментальних та суспільно-гуманітарних наук; розвиток технологічного мислення; економічне виховання учнів; забезпечення системності знань, розвиток міжпредметних зв'язків, що цементують систему.

Етапами здійснення міжпредметної інтеграції в профільній школі можуть бути: виявлення і формулювання зв'язків між певними предметами; створення нових програм, підручників, методичних посібників і дидактичних матеріалів, які становили б разом струнку систему у сенсі міжпредметної інтеграції; створення завдань міжпредметної направленості; визначення шляхів реалізації міжпредметних зв'язків в процесі профільного навчання (інтегровані курси, вивчення синтетичних наук); вихід на сучасні технології та практичну зорієнтованість профільного навчання (виділення профілюючих тем, пов'язаних зі спецтехнологіями), наявність профілюючого предмета; знаходження адекватних форм контролю і діагностики сформованості міжпредметних зв'язків в учнів.

Отже, в сучасному суспільстві ведучою стає роль технології в становленні науки. Технологізація викладання основ наук тягне необхідність системності знань, а відповідно – розвиток міжпредметних зв'язків, що цементують систему.

Література:

1. Барановська О.В. Конструювання змісту профільного навчання на основі міжпредметної інтеграції // *Дидактика: теорія і практика : зб. наук. праць / [за наук. ред. д-ра пед. наук Г.О. Васьківської]. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – 152 с. – С. 32-36.*
2. Паламарчук В.И. Реализация межпредметных связей в процессе проблемного обучения / В.И. Паламарчук. – К.: Вища школа, 1975. – 56 с.
3. *Фундаменталізація змісту освіти у старшій школі: теорія і практика : кол. монограф. / [авт. кол.: Г.О. Васьківська, В.І. Кизенко, С.Е. Трубочева, С.П. Бондар, Л.А. Липова, О.В. Барановська, С.В. Косянчук, Н.В. Захарчук]; за наук. ред. д-ра пед. наук Г.О. Васьківської. – К.: Пед. думка, 2015. – 288 с.: іл.*